

สำนักพิมพ์กลาง-คืน-วัน

Between-Night-Day Publishing

801/3 ซอยเสนานิคม 2 (พหลโยธิน 34) แขวงเสนานิคม
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ : 02 9418538 , 0815837493
e-mail : jittima.len@gmail.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์

จุมพล อภิสุข
ชาติ กอบจิตติ
ชัยพร แสงกระจ่าง
สมพงษ์ ทวี'

จัดพิมพ์ และ บรรณาธิการสำนักพิมพ์

จิตติมา ผลเสวก

บรรณาธิการ

สมพงษ์ ทวี'

ออกแบบปก - จัดรูปเล่ม

ชิตะวา มุนินโท

เลขมาตรฐานสากลหนังสือ 978-616-455-538-9

พิมพ์ครั้งแรก กุมภาพันธ์ 2561 จำนวน 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท ส. เอเชียเพรส (1989) จำกัด

143 - 145 ซอยรามคำแหง 42 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก
เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ : 02-732-3101-6 , 08-1845-4422 e-mail : asiapress1989@gmail.com

ราคา 100 บาท

วิญญาณร่ำร้อง

จุมพล อภิศุข

2515-2516

บทนำบรรณาธิการ

บทกวีเป็นนิยามของอดีต ปัจจุบัน
และอนาคต.....

บทกวีเป็นบางสิ่งบางอย่างที่ไม่จำกัดเวลา เพราะบทกวีเป็นความคิดเป็นบทบันทึกประวัติศาสตร์ เป็นการจำกัดจารึกอารมณ์ความรู้สึกในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้น บทกวีจึงเป็นเสมือนพลังงานให้เราต้องเรียนรู้ตลอดเวลา มีบทกวีจำนวนหนึ่งที่ครองความเป็นอมตะ เพราะได้ทำหน้าที่ตัวแทนยุคสมัย ในสังคมวรรณกรรมไทยในช่วงเวลาที่สภาพสังคมหนักหน่วงด้วยการบีบคั้นอย่างรุนแรงของระบบเผด็จการ คนหนุ่มสาวและกลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าปรารถนาจะปลดปล่อยประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ได้ก่อเกิดบทกวีและหนังสือเล่มอื่น อันเป็นตัวแทนของยุคสมัย ซึ่งสามารถนำมาอธิบายสังคมได้อย่างมีนัยยะอันคมคาย

นั่นคือ “ความเจียบ” ของ **สุชาติ สวัสดิ์ศรี** ตามมาด้วย “ฉันทจินมาหาความหมาย” ของ **วิทยากร เชียงกูร** กระทั่งเป็น “ก่อนไปสู่ภูเขา” ของ **สถาพร ศรีสัจจัง** และแล้วก็ถึงบทสรุป “ถนนไปสู่ก้อนเมฆ” ของ **ธัญญา ผลอนันต์**

อย่างไรก็ตาม ยังมีแง่มุมเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย ทว่า ก็มากด้วยความเป็นจริงของกวี ซึ่งมีบางมุมคิด บางมุมชีวิตที่ผุดผ่องออกไป แม้ว่าเขาเหล่านั้นก็ยังต้องการเห็นถึงสังคมใหม่ ประชาธิปไตยอันแท้จริง และความเสมอภาคของผู้คนในสังคม กวีและศิลปินอย่าง **จุมพล อภิสุข** เป็นตัวอย่างในกรณีศึกษาที่น่าสนใจยิ่ง

กล่าวคือ บทกวีของเขาตกขอบเวทีประวัติศาสตร์วรรณกรรมไปโดยไม่มีการกล่าวถึงแม้เพียงประโยคเดียว ตรงนี้เป็นไปได้ว่า **จุมพล** เผยแพร่บทกวีของเขาออกมาจำนวนน้อยเกินไป และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ บทกวีของเขาไม่ได้แสดงจุดยืนในฐานะบทกวีเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่แหลมคม เช่นไรก็ตาม หากได้อ่านบทกวีในเล่มนี้อย่างพิถีพิถันคราะห์ลึกซึ้งแล้ว คงจะเห็นว่าเราสามารถเรียกขานเขาว่า “กวี” อย่างมีศักดิ์สง่าเสียแค่เพียงว่าผลงานของเขาได้รับการเรียบเรียงรวบรวมออกมาล่าช้าเกินไปสักหน่อย (บทกวีในเล่มเขียนระหว่างปี 2515 - 2516) ทำให้ผู้อ่านที่เกิดหลังการต่อสู้ของประชาชนเดือนตุลา จำเป็นต้องเทียบเคียงบทกวีชุดนี้ไปกับสภาพการณ์ทางสังคมในระยเวลานั้นด้วย

บทกวีในเล่มนี้ของ **จุมพล อภิสุข** ไม่ใช่บทกวีปฎิวัติ ไม่ใช่การแสดงออกของกวีหัวรุนแรง แต่เป็นบทกวีที่มุ่งเก็บรายละเอียดที่เกิดจากผลกระทบทางอารมณ์และความรู้สึก รวมทั้งพยายามเสนอภาพของสังคมชนบท (จังหวัดน่าน - ซึ่งตัวจุมพลเองเป็นคนพื้นเพที่นั่น) อันเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีและวิถีการดำเนินชีวิตบ้างเล็กน้อย บทกวีของจุมพลมิได้ดุคั่นเข้มขัน และชี้หน้า ตรงข้าม เขาร่ายบทกวีไปในการทำงานแบบโรแมนติกลีด้วยซ้ำ

แน่ละ มันอาจลึกลับไปจากบทกวีร่วมเวลาขณะนั้นอยู่มาก แต่เราจะปฏิเสธได้ได้อย่างไรว่า ในฐานะปัจเจกบุคคล **จุมพล** มีเอกลักษณ์ที่จะเป็นตัวของเขาเอง และมีสายตามองสังคมในแบบของเขา และเมื่อมาถึงวันนี้ผู้อ่านจะได้รับรสชาติอีกแบบหนึ่ง รสชาติของบทกวีที่จำหลักภาพที่เป็นจริง อ่อนโยน มิได้แข็งกระด้าง และบนแนวคิดปฎิวัติสังคมอันอ่อนนหัด ทั้งยังเลื่อนลอยฝันเฟื่องเกินไป

ความคิดที่สะท้อนผ่านบทกวีชุดนี้ แม้ไม่เคียดขี้างของการต่อสู้มากนัก แต่ก็แฝงความเข้าใจต่อระบบอันกดขี่ข่มเหงผู้ด้อยโอกาส บางบทบางตอนเต็มไปด้วยความเหงาเศร้าโดดเดี่ยว และเจ็บลึกอยู่ข้างใน ในนามของคนหนุ่มคนหนึ่งในขณะนั้น บทกวีของ **จุมพล** เต็มไปด้วยอรรถรสอันหลากหลาย และมีลีลาการนำเสนอที่ก้าวหน้าเฉพาะตัว เป็นตัวอย่างอันดีที่จะศึกษาใคร่ครวญว่า แท้จริงกวีนั้นคือการแสดงธาตุแท้ของตัวตนออกมามากกว่าที่จะกลมกลืนไปกับสภาพการณ์ทั่วไป แม้ตัวตนนั้นจะห่างเหิน “พรรค” และ “พวก” ออกไปมากเพียงใดก็ตาม

สมพงษ์ ทวี'

4 ตุลาคม 2560

บทนำบทกวี

บันทึกถึงผู้อ่าน

ผมกลับไปอยู่จังหวัดน่าน ในปี 2514 เพื่อใช้ชีวิตครอบครัว และมุ่งหาความจริงในชีวิตบางอย่างที่ผมไม่รู้ว่าเป็นอะไร แน่ใจว่าชีวิตไม่ใช่การทดลอง แต่ในความคิดของชายหนุ่มที่ใฝ่ฝันจะเป็นกวี เป็นนักบันทึกสังคม เป็นศิลปิน ที่ละทิ้งการศึกษาในสถาบัน และเพื่อนฝูงร่วมยุคสมัยที่ชอบสรรเสริญเสียดสีในวงเหล้า ตลอดจนชีวิตที่เกี่ยวตะลอนไปเรียนรู้ ด้วยตนเองตามแต่ใจอยากรู้ โดยมีกรุงเทพฯเป็นศูนย์กลาง แม้ว่ามันเป็นช่วงเวลาที่สวยงาม ตื่นเต้น แต่เมื่อเวลาแห่งความจริงจึงมาถึง ชายหนุ่มคนที่ผมเฝ้ามองผู้นั้น ก็เดินทางสู่บ้านเกิด พร้อมกับคนรัก ภาระหนึ่งใฝ่หาชีวิตอุดมคติ

จังหวัดน่าน ในห้วง 2514 - 2516 เป็นเมืองเล็กๆ ที่มีรถราบังคับได้ เจ้าของมอเตอร์ไซด์ทุกคันคือข้าราชการกับพ่อค้า ประชาชนส่วนใหญ่เดินทางไปมาด้วยจักรยาน สามล้อถีบ และเดิน ร้านอาหารมีไม่กี่ร้าน ที่สำคัญคือ ข้าวแกงศรีนวล และภัตตาคารมิตรบันเทิง(ของเพื่อน) อีกร้านหนึ่ง ร้านกาแฟที่สำคัญร้านเดียวอยู่หน้าตลาด ร้านก๋วยเตี๋ยวสไตส์น่าน มีอยู่ร้านเดียว ร้านเป็ดย่างโกเต็ง(ซึ่งเป็นเตี้ยของเพื่อน) และร้านขนมปังแบบจีน ของเจ้แดง(แม่เพื่อน) ฯลฯ ถนนในเมืองที่สำคัญมีสองสาย คือสุขุมเทวราช กับถนนหน้ากาด(ผมไม่รู้ชื่อถนน) คู่ขนานไปกับสุขุมเทวราช นอกจากสองสายนี้ คือ บ้านนอกน่านเวลานั้น ไม่มีซานเมืองแบบที่เรารู้จักกันเวลานี้ ป่าและ

เมือง ยังอยู่ร่วมกันไม่มีแนวขานเมืองเป็นกันชนแต่อย่างใด

เวลานั้นเมื่อบอกคนกรุงเทพฯ อยู่เมืองน่าน คนจำนวนมากไม่รู้ว่าพูดถึงอะไร แต่คนที่รู้ก็จะบอกว่าน่ากลัว เพราะน่าน คือดินแดนสงครามระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลไทย การสู้รบในเวลานั้น คือการแย่งชิงพื้นที่บนภูเขา รัฐบาลโยกย้ายกลุ่มชนเผ่าบนภูเขาลงมาที่ราบส่วนใหญ่เป็นม้ง และเมี่ยน เพื่อแยกมวลชนออกจากพวกคอมฯ หลักฐานที่หลงเหลือมาทุกวันนี้ คือ บ้านปากกลาง ที่นักท่องเที่ยวไปหาซื้อเครื่องเงิน และบ้านสองแควที่อยู่ริมทางหลวงไปพะเยา และดอยยาวก็กลายเป็น **บรรณโศกิต** ตามชื่อผู้ว่าราชการยุคนั้น ยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเวลานั้น คือการตัดถนนขึ้นภูเขา ใช้กองทหารราบลุยไปบนพื้นดิน และเครื่องบินทิ้งระเบิดบ้างบางครั้ง แต่ในการรับรู้ของผมก็นับว่าเป็นการสู้รบประปราย

ผมได้ข้อมูลการสู้รบ จากเพื่อนหนุ่มที่เป็นทหาร และเป็นนักพัฒนาชาวเขา ที่จะแวะมาเยี่ยมผมทุกครั้งที่เขาลงมาจากภูเขา “มารายงานตัวว่ายังมีชีวิตอยู่” เพื่อนๆ จะบอกเช่นนี้

หากอีกสนามรบหนึ่งที่ดูเด็ด และสร้างความหวังในจิตใจคนเมืองน่านอยู่มาก ก็คือการสู้รบในสงครามที่ไม่เปิดเผย ทางภาคเหนือของประเทศลาว เนื่องจากโรงพยาบาลตอนันต์ พัฒนาเป็นโรงพยาบาลทหาร มีค่ายทหารล้อมรอบ และติดสนามบิน มีลานจอดเฮลิคอปเตอร์ ที่จะเข้ามา

ร่อนลงมาที่ลาน ฮ. กลางสนามโรงพยาบาลทุกวัน ลำเลียง
ทหารบาดเจ็บอย่างเร่งด่วนเข้าโรงพยาบาล ถึงเคยมีเรื่องเล่าว่า
แขนทหารบาดเจ็บหลุดออกจากเปล แล้วมีหมามาคาบไป
เจ้าหน้าที่พยาบาลต้องวิ่งไล่ เพื่อเอาแขนทหารผู้นั้น มาสู่ห้อง
ผ่าตัด ไม่ว่าจะเรื่องเล่าแบบนี้จะจริง หรือไม่ แต่มันอธิบายถึง
บรรยากาศในแนวรบได้ดีทีเดียว

ผมมีภารกิจที่เพื่อนมอบหมายให้จากกรุงเทพ
คือการรายงานข่าวจากแนวหน้า แต่ภูเขาในเมืองน่านเวลานั้น
ก็สวยงามเป็นสง่ามาก จนผมเขียนภาพภูเขา ได้มากมายหลาย
รูป (รูปทั้งหมดสูญหายไประหว่างที่ผมไปอยู่ต่างประเทศ) และ
ได้รายงานข่าวเกี่ยวกับอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์ ที่แผ่
ขยายมาใกล้เมืองแค่มไม่ถึงสิบกิโลเมตรโดยรอบ

อย่างไรก็ตาม สภาพความเป็นอยู่ของคนในตัว
เมือง ก็ยังสุขสบายดีอยู่ ไม่มีนักท่องเที่ยวย่างทุกวันนี้
เศรษฐกิจของน่านคือทหาร และการสู้รบบนภูเขา การเดินทาง
ติดต่อกับภายนอก คือต้องไปจังหวัดแพร่ คือไปขึ้นรถไฟที่
อำเภอเด่นชัย ซึ่งห่างไป 100 กิโลเมตร อีกด้านหนึ่งของภูเขา
ทางใต้ ใช้เวลาครึ่งวัน และมีรถโดยสารเพียงวันละเที่ยวเท่านั้น

ทางเหนือของน่าน คือ ท่าวังผา บัว และทุ่งช้าง
(เมืองและ) เป็นดินแดนสู้รบ เต็มไปด้วยด่านตรวจเข้มของทหาร
และหลุมพาระตลอดทาง ไม่มีความจำเป็นก็ไม่มีใครอยากไป

เมื่อมองย้อนหลังกลับไป เวลานั้น น่านคือที่สุด

ของขอบโลก ในความคิดของผม

ผมเขียนบทกวี เรื่องสั้น วาดรูป และทำในสิ่งที่ผมไม่รู้จะเรียกมันว่าอะไร ที่ทุกวันนี้ผมจะเรียกมันว่า “ศิลปะ” เรามีเวลามากพอ ที่จะเปลี่ยนสีคอมพิวเตอร์ในบ้านได้บ่อยๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ บางครั้งผมก็จะออกไปล่าสัตว์กับพี่ชายที่เป็นตำรวจ ผมไม่เคยยิงอะไรได้ แต่พี่ชายผมจะได้แก๊ง หรือไก่ป่า หรือกระต่ายป่า มาลาบแก้มเหลืองเป็นประจำ

เราเอากระดาษขรุขระ ตัดผนังรอบห้อง และผมก็เขียนบทกวีด้วยฟูกันบนฝาผนังได้ **น้อย** ภรรยาผมเขาถักเชือกมาประดับผนังด้วย ห้องเรากรูกรังด้วยเครื่องประดับที่เราทำเอง และเปลี่ยนสีส้นไปทุกวัน

ทำตัวเหมือนสัตว์อยู่ในถ้ำ แต่ก็รู้จักสภาวะภายนอกดี มีข้อมูล ข่าวสาร จากดวงตา หู และกลิ่นไม่ตีรอยมาเข้าจมูก

เพื่อนที่ผมจะต้องขอขอบคุณคนหนึ่ง คือ **วินัย อุกฤษณ์** เขาจะเป็นผู้ที่ได้รับต้นฉบับของผม ด้วยการส่งเป็นจดหมายทางไปรษณีย์ เขาเป็นเสมือนผู้จัดการข้อเขียนของผม จัดส่งไปที่โน่น ที่นี้ ซึ่งส่วนมากก็จะเป็นวารสารของนักศึกษาที่ตีพิมพ์แพร่หลายในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็น **วารสารพลัง** ของรามคำแหง **ตะเกียง** หรือ **แสงเทียน** ผมไม่แน่ใจที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ **วารสาร เภา** ในธรรมศาสตร์ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้จากเพื่อนคนนี้มี **คุณน้อย จันทวิภา**
วงศ์สันต์ ที่ยอมเปลี่ยนนามสกุลมาเป็น **อภิสุข** เพื่อใช้เวลา
ของชีวิตอยู่กับผม เธอเป็นคนที่รู้ความเป็นไปในชีวิตผมมากที่สุด
และพูดถึงมันน้อยที่สุด

ขอขอบคุณ **สมพงษ์ ทวี** ที่มาช่วยเป็น
บรรณาธิการอาสาเล่มบทวิครั้งนี้ นอกจากบทคำนำ
ที่ดีและชื่อตรง ผมได้รับคำแนะนำ และชี้แนะที่ดีหลายประการ
ทำให้บทวิหลายชิ้นในนี้ ได้ผลอย่างประหลาดล้ำ

ขอขอบคุณ **จิตติมา ผลเสวก** เจ้าของสำนักพิมพ์
กลาง-คืน-วัน ที่จุดประกายให้ผมรวบรวมผลงานเป็นหนังสือนี้
ได้สำเร็จ

ทั้งหมดนี้ คือสภาพความเป็นอยู่ และเป็นไป
ของผมเวลานั้น และทั้งหมดที่คัดเลือกมาบรรจุไว้ในเล่มนี้
ก็คือบันทึกชีวิต จิตใจ และวิญญาณของผม ณ เวลา และ
สถานที่ๆ ทุกวันนี้...ไม่มีแล้ว

จุมพล อภิสุข

ตุลาคม 2560

ผมขอมอบบทวิทูภทในหนังสือนี้
ให้ น้อย - จันทวิภา อภิสุข , ขวัญ - พิรภา อภิสุข
พี่ๆ ของผมทั้งสามคน
เพื่อนที่เป็นบัณฑิตใจให้ผม ทั้งที่อยู่บ้านและที่อื่นๆ
และนักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย
และเสรีภาพ ทุกๆ คนในโลก
ทั้งที่รู้จัก และไม่รู้จัก
ที่ล้วนเป็นกำลังใจให้ผมทั้งสิ้น . . .

วิญญาณร่ำร้อง

จุมพล อภิสุข

2515-2516

ความรู้สึกที่ 15

ฉันรู้สึก
มีอะไรบางอย่าง
อยู่ข้างในตัวฉัน
กำลังรอคอย
เวลาที่จะปรากฏตัวออกมา
มันทับถมกันอยู่
อยู่ในหัวของฉัน
อยู่ในคอของฉัน
อยู่นอก ในท้อง
ในขาทั้งสองข้าง
และมีฉันก็สิ้น จนเขียนหนังสือไม่สะดวก

ฉันดีดัด
เพราะฉันไม่สบาย
เพราะหมอบอกว่า ฉันไม่สบาย

เพราะคนมาก
หรือเพราะการรอคอย สิ่งที่อยู่ข้างใน
แน่นอนที่สุด
ฉันกำลังรู้สึก
ถูกบีบเข้า
บีบเข้า
และข้างในก็กำลัง...
หาทางออก
ฉันอึดอัด เหมือนถูกมัดไว้ ที่ต้องรอคอย ฉัน
ไม่มีอำนาจพอ จะสั่ง หรือยับยั้ง ไม่ว่าจะข้างในตัวฉัน หรือที่อยู่
ข้างนอก

ฉันต้องการ ให้มันพวยพุ่งออกมา
มัน น่า จะ ระเบิด
มัน น่า จะ ดิ้น ดับ
หรืออะไรก็ได้

ผู้คนมากเหลือเกิน
และฉัน รู้สึก
ถูก บีบ เข้า บีบ เข้า

หลายคน ผ่านฉันไปมา
ผ่านหน้า ผ่านหลัง
คนแล้ว คนเล่า
ฉันไม่รู้จักใครเลย

ผู้คน มากมาย เหลือเกิน
อะไรก็ได้ ระเบิดออก
จะเป็น ในตัวฉัน
หรือที่กลุ่มคน
หรือที่ตึกหลังนั้น
ระเบิดเสียทีสิ

ระเบิด ระเบิด ระเบิด

มี.ค. 2515

เสียง

เสียงย่า จังหวะสม่ำเสมอ เสียงดแทน หัวใจฉัน
และประสาทฉัน ก็ถูกมัดแน่น เจ็บปวด รวดเร็ว

ทุรน ทุราย **คุ่มคลั่ง**

คุ่มคลั่ง **คุ่ม คลั่ง**

เสียงนั้น ย่าเป็นจังหวะ สม่ำเสมอ
เสียงเสียงดแทน หัวใจฉัน

บางครั้งใกล้เข้ามา **วูบ วูบ**

แล้วไกลออกไป **ออก ไป**

ใกล้เข้ามา **วูบ วูบ**

ตั้งลมฤดูร้อนพัดผ่าน

เสียงนี้ รบกววน

มานาน เท่ากับข่าวคราว

เกี่ยวกับการตายของ

เด็กทารกและคนชรา

บนภูเขา ที่มีทหาร
ไม่ห่างไกลจากบ้านฉันนัก
มันเริ่มดัง ขึ้นอีกแล้ว
ย่ำเป็นจังหวะ สม่่าเสมอ
เจ็บปวด ร้อนแรง
เสียดแทง ที่หัวใจฉัน
มัดเส้นประสาทฉัน จนเป็นปม แน่นขมึง
รวดร้าว ทูรน ทูราย
คุ่มคลั่ง . . . **ฉัน คุ่ม คลั่ง**

ข่าวคราว
การทะเลาะเบาะแว้ง
ของคน พ.ศ. 2515
มันเริ่มต้น มานานแล้ว
“ต่อสู้ ต่อสู้ เพื่อสิทธิอันชอบธรรม
ของข้า ของพี่น้องข้า”
“ทำลาย ฆ่า เพื่อความมั่นคงของชาติ”
เสียง ดังเป็นจังหวะ สม่่าเสมอ

เร่งเร้า หัวใจฉัน
มันดังมานานแล้ว
และเดี่ยวใกล้เข้ามา
เดี่ยวไกลออกไป
แต่ดังอยู่ตลอดเวลา
อย่าเป็นจิ้งหะ สม่่าเสมอ
อย่าเป็น จิ้งหะ ดัง ดัง
อยู่รอบ รอบ ตัวฉัน
ดังเข้าไปข้างในตัวฉัน

ในหัวฉัน ในหูฉันดัง ดัง ดัง ดัง

ดัง ดัง ดัง ดัง

พ.ศ. 2515

นิทาน บน ถนน

เมื่อท้องถนน ยังเป็นสีเหลือง กลองที่วัด ตีได้ดัง
ไกลกว่านี้ ผู้คนไปทำบุญ
เดินทางกันไปด้วยเท้าทั้งสอง
บนถนนยังไม่มีคำพูด สกปรก เปราะเปื้อน
ด้วยอดีต และอนาคต
กระทงแห่งไชคกลาง
ไม่มีวางไว้ตามถนน
ไชคกลาง มีอยู่ในสุ่มทุมพุ่มไม้ ในป่า
ถนนเป็นเพียงทางเดิน สงบเงียบ

แล้วพวกผู้คนแห่งกาลเวลา
ก็พากันเดินทางมา
ทีละคน ทีละคน
จนบัดนี้
เขายังมากันไม่หมด

พวกเขาสร้างเผ่าพันธุ์ที่น่ากลัว
เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
ถนนก็กลายเป็นสีดำ
ขบวนการแห่งเผ่าพันธุ์เวลา
ไม่อนุญาตให้เสียงของผู้อื่น
ดังไปกว่าเสียงของตนเอง
เสียงกลองก็ดังไปไม่ได้ไกล

นั่นแหละ ท้องฟ้าเริ่มหมองคล้ำ
แม่น้ำเต็มไปด้วยซากศพแห่งความเหลวไหล
ที่ไม่อาจกลบร่างให้มิดชิดได้
ด้วยข่าวคราวเกี่ยวกับความตาย
และความสุขก็ซื้อขายกัน
เป็นเงิน เป็นทอง

ถนนสายใหม่ๆ ถูกตัดขึ้นมากมาย
เพื่อนำพาเสียงอันดัง ไปหมู่บ้านอันไกลโพ้น
พร้อมด้วย ทิว วิทยุ ตู้เย็น
กาลเวลาแห่งการละเล่นรื่นเริง
ถูกลบด้วยเสียงหัวเราะ หน้าจอทีวี
ต้นหมาก ต้นไม้ ค้อมหัวค้ำบ
เสาอากาศอันสง่างาม

โอ...ให้ตายเถอะ
รถคันนั้น วิ่งมาเร็วเหลือเกิน...

ศ.ค. 2515

ผู้มาเยี่ยมเยือน

ด้วยหัวใจที่รักใคร่
เขามาเยี่ยมเยือนฉัน
พูดคุยกันถึงเรื่อง อดีต และปัจจุบัน
เฉพาะที่เราารู้ และที่เราคิด
บทกวีแห่งความจริงใจ หลังไหลอยู่ในสมอง
ฉันเล่าสู่เขาฟัง
บทเพลงแห่งจิตใจ
กำลังบรรเลงอยู่ทุกขณะ บนริมฝีปาก
ที่เราเผยอพูดคุยกัน
ให้หัวใจฉันยินดี ที่จะพูดคุยกับเขา
อีกทั้งฉันต้องการ ให้เขามาอีกเสมอ
หลังจากที่เขากลับไป
เพื่อจะได้มาเล่าถึง
เรื่องของสงครามปัจจุบัน บนภูเขาไกลโพ้น
มีผู้คนล้มตายมากมาย

บางเวลา ผู้คนต้องดื่มให้เมามาย
เพื่อที่จะได้หลับสนิท ลืมความหวาดกลัว
ทหารที่ได้หยุดพัก
จะใช้ชีวิต ให้หลงระเริง
สนุกสนาน จนลืมความตาย
หรือเพื่อความหวัง ที่อาจจะไม่มีชีวิตรอด

ในสงครามครั้งต่อไป บนภูเขา
ทหาร ทหาร และเป็น ลูกกระเบิด
มีอยู่มากมายบนภูเขา
ในหมู่บ้าน ในเมือง
ตามถนนหนทาง
ในช่องโศกถ้ำ ในบาร์ และร้านเหล้า ฯลฯ

เสียงปืนดัง ได้ยินชัดเจน นั่นเครื่องบินทิ้งระเบิด
มาแล้ว พื้นดินสั่นสะเทือน ชาวบ้านพากันมองดู
อย่างหวาดหวั่น ทหารมองดู แล้ววิพากษ์วิจารณ์
“มันจะตายสักกี่คน” “เราจะรุกไปได้ถึงไหน”

เด็ก ๆ ส่งเสียงเจี๊ยะจ้าว
วังมองดูเครื่องบิน บนท้องฟ้า
แล้วชี้กันดู ควันสีขาว บนภูเขาข้างหน้า
“มันสวยเหมือนกันนะ”
“น่ากลัวจังเลยนะเธอ”
แล้วผู้ใหญ่ ก็พาเด็กเด็ก กลับเข้าบ้าน
แล้วกล่าวชวนเพื่อนฝูง
“พรุ่งนี้ จะไปเก็บเศษเหล็กกระป๋อง
ที่ในป่าบนภูเขา เอามาขาย”

พ.ศ. 2515*

(วารสาร “เงา” ของชมรมหนังสือ แผนกอิสระวารสารศาสตร์ 2515)

* ในช่วงปี 2515 แม้จะมีการสู้รบประปราย ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กับทหารรัฐบาลไทย ในเขตป่าเขาฝั่งไทย บริเวณจังหวัดน่าน หากแต่การสู้รบในสงครามที่ไม่เปิดเผยทางฝั่งประเทศลาวตอนเหนือ นับว่าดุเดือดยิ่งนัก โรงพยาบาลน่าน เป็นโรงพยาบาลทหาร จะมีเฮลิคอปเตอร์เข้ามาส่งทหารที่บาดเจ็บแทบทุกวัน ทั้งทหารไทย และทหารไม่ปรากฏสัญชาติ ไม่มีใครได้เข้าไปถึงข้อเท็จจริง เวลานั้น ชาวบ้านแถบใกล้ชายแดน บางคนก็เล่าถึงเสียงระเบิด และเครื่องบินที่บินไปทิ้งระเบิดที่ฝั่งลาว

คนน่าน ณ เวลานั้น รับรู้ถึงการสู้รบที่รุนแรง ตามแนวตะเข็บชายแดน แต่ส่วนใหญ่อยู่ฝั่งประเทศลาว

อย่างไรก็ดี การเคลื่อนไหวด้านมวลชนของพรรคคอมมิวนิสต์ในจังหวัดน่าน ในเวลานั้นถือได้ว่าขยายตัวอย่างมาก และรัฐบาลไทยด้วยความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากสหรัฐฯ ก็เริ่มปฏิบัติการย้ายมวลชนชนเผ่า ที่มีถิ่นอาศัยอยู่บนภูเขาให้ลงมาอยู่พื้นราบ เพื่อแยกมวลชนพื้นฐานออกจากพรรคคอมมิวนิสต์ โดยปฏิบัติการผ่านโครงการพัฒนาชาวเขา

ลา ลา ลา ลา ลา ลา ลา ลา *
 (ท่วงทำนอง 2515)

ลาลาลาลา ลาลาลาลาลา ลา ลา ลา
 ลา ลา ลา ลา

ท่วงทำนองดนตรี
 ดังออกจากปากของคนมีความสุข
 เขาจุดตะเกียงสีแดง
 ไว้ในแสงไฟสีเหลือง
 แล้วฮัมเพลง
 ลา ลา ลา ลา ลา ลา ลา ลา...

ฉันเคยเดิน บนถนนสายนี้
 สายที่กำลังเดินอยู่นี้
 มันเป็นความหลัง และเป็นปัจจุบัน
 ห่างไกลกัน ไม่นานนับศตวรรษ
 เพียงชั่วลิบปี

ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น
บนถนนทุกสาย มีเข็มนาฬิกาหมุนไป
เสื้อตัวเก่า ถูกฉีกออก เป็นผ้าขี้ริ้ว

คุณันธิ รัถรับส่งทหารบาดเจ็บ
(จากสงครามบนภูเขา ไกลนั้น)
สีดำ มีกากบาทแดง
วิ่งผ่านไปนั้นไง
(แต่ก่อนนั้น ไม่เคยเห็นรถอย่างนี้ ไซ้ไหม?)

พื้นถนนที่เคยเป็น กรวดทราย สีแดง
กลายเป็นสีดำ ยางมะตอย
โบ้ไม่ข้างทาง ที่เคยซ่อนสีเขี้ยว ไว้ใต้สีฝุ่น
บัดนี้ เผยโฉมหน้าของสีโบ้ไม่ตลอดเวลา

ลา ลา ลา ลา ลา ลา ลา ลา.....
ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายอย่าง
แต่บางอย่าง - ที่นี้สงบเงียบ
ในเวลากลางคืน เหมือนเดิม

ฉันสังเกตเห็น
ในความเงียบนั้น มีเสียงเครื่องยนต์
ดังมากกว่าเก่า ร้อนแรงกว่าแต่ก่อน
ลา ลา ลา ล่า ลา ลา ลา ล่า... ..

ศ.ค. 2515

(วารสาร “พลัง” ของชมรมคนรุ่นใหม่
มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2515)

* จังหวัดน่าน ณ ปี พ.ศ. 2515 มีรถยนต์วิ่งบนถนนไม่กี่คัน ยุคสมัยของมอเตอร์ไซด์กำลังเริ่มต้น แต่ผู้คนส่วนใหญ่ก็ยังใช้จักรยานและสามล้อถีบ นอกจากนั้นก็เป็นรถจี๊ป รถบรรทุกทหาร เมืองที่เคยเงียบสงบ เริ่มที่จะมีเสียงรบกวน จากยานยนต์ที่แม้จะนานๆ มาครั้ง แต่มักจะส่งเสียงให้ชวนตระหนกได้เสมอ

ห้องแสงเทียน

ในโลกของเรา ถ้าท่านจะเข้ามา ไม่ต้องเคาะประตู
ไม่ต้องเอามือองามของท่าน สอดเข้าในช่องชายตัว

ท่านไม่ต้องกลัวอะไร ที่ข้างใน ถึงมันไม่เหมือน
ข้างนอก แต่มันก็สวยงาม ฝาผนังห้องทะเล ทุ่งกว้าง ลำธาร
ชายป่า บางครั้งก็จะมีนก เพลิง หลง บินเข้ามาร้องเพลงให้
เราฟัง

นั่นไงล่ะ เสียงเพลงที่ถามว่า ท่านทำอะไรอยู่
เราทำอะไรอยู่ งานมหกรรมที่สวยงาม ดอกไม้ ทุ่งกว้าง
และก้อนเมฆ เสียงเพลง นก และลำธารของสายลม

นั่นดูซิ เด็กๆ กระโดดโลดเต้น เกาต้นไม้ ไบหญ้า
ไหวเอนไปมา ดอกฝักข้าว สีขาว เริงรำกับสายลม

ใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีชื่อ ไม่จำเป็นต้องมี
นามสกุล ไม่จำเป็นต้องพูดภาษาเดียวกัน หญิงก็ได้ ชายก็ได้

ใครก็มีสิทธิ สดชื่น รื่นเริง ถ้าท่านเดินเข้ามา ปลดปล่อยตนเอง

ถอดเสื้อผ้าเก่า ที่สวยงามออก แล้วนุ่งห่ม ชุดที่
ท่านพอใจ ของตัวท่านเอง

ถอดหัวใจท่านออกมาซิ วางไว้บนจานเดียวกับเรา
ถอดเสื้อผ้าท่านออกให้หมด แล้วอาบแสงตะวันแห่งความบริสุทธิ์

มาเถอะ มาเถอะ ถ้าท่านคิดว่า ในโลกของเรา
ท่านจะเป็นสุข และท่านรักความสุขที่มีอยู่ในตัวท่าน เราไม่
ต้องการอะไรจากท่าน ไม่ว่า บริวาร เงิน ทอง หรือหลอกถาม
ความลับจากท่าน

เราหัวเราะกัน เราช้องเพลงกัน เราไม่มีโฆษณา
ชวนเชื่อ เราไม่มีชักจูงท่าน เราเล่า เพราะเราอยากเล่า
อยากให้ท่านมีโอกาสได้ดู ได้เห็น
สำหรับท่าน จะอยู่ต่อไป
หรือเข้ามา แล้วกลับออกไป
ท่านตัดสินใจได้เอง
เราไม่มีประตูกลสำหรับใคร

ตอนนี้ เราชี้เกี้ยว จะพูดแล้ว
เราจะนอนลง
ประเดี้ยว บางที เราจะไปเดินรำ

เม.ย. 2515

ค น

- 365 วัน ในรัฐ
365 วัน ในอากาศ
365 วัน ในกล่องสี่เหลี่ยม
365 วัน ในลิ้นชัก
365 วัน เดินบนถนน
365 วัน นักบินบนฟ้า
365 วัน มดไต่บนดิน
365 วัน ลมพัดไปมา
365 วัน นกนอนห่มปีก
365 วัน มदनอนห่มดิน
365 วัน คนเดินกอดอก
365 วัน คนนอนกอดดิน
365 วัน . . . . .
365 วัน คนนั่งอยู่บนเก้าอี้
เก้าอี้ไม้
เก้าอี้ท่อนไม้
เก้าอี้พื้นดิน

เก้าอี้หนังสัตว์
เก้าอี้ ฯ
คน นั่ง บน เก้าอี้
365 วัน ... ..

ม.ค. 2516

หยาดน้ำ ใน ฤดูหนาว

ฉันเห็นหยาดน้ำ
ไหลลงมาเป็นทาง
ตามลำต้นมะพร้าว
น้ำค้างของคืนฤดูหนาว

ผู้คนอาศัยแสงไฟบนท้องถนน ขณะหลับอยู่
ในบ้านของเขา
เสียงปะทุของไฟ ของคนเฝ้าเวลากลางคืน
ได้ความหนาวเย็น
เป็นเพื่อนเสียงครวญครางจากทุ่งหญ้า
เดือนมกราคม ในชนบท ที่ฉันอาศัยอยู่

ม.ค. 2515

ภ า พ

เพลงนั้น ยังบรรเลง เสียงดัง

เร้าร้อน

แล้วผ่นคลาย เป็นเบา นุ่ม นวล

ตั้งร่ำร้อง

โหยโหยแรงของเด็ก ที่พลัดพรากจากพ่อแม่

.....

1. ซากศพ แม่นอนอยู่ต่อหน้าเด็กน้อย
พอนั้นเล่าอยู่ไหน
พ่อหนูไปไหน
แม่ตื่นเกิด
แม่ลูกขึ้นเกิด
เสียงปืนใกล้เข้ามาแล้ว
ทำไมแม่ไม่พูด
ทำไมแม่ไม่ลุก
พ่อ พ่อ พ่อ พ่อไปไหนเสีย

2. ฉันไม่เชื่อ
ฉันไม่เชื่อ
ว่านั่นคือเสียงปืน
บ้านเรายังสงบดีอยู่
นั่นไง ผู้คนยังนอนหลับสบาย
สบายกันอยู่

ชาย หญิง ยังรักกันอยู่ ทุกหน ทุกแห่ง
หนุ่ม สาว สวยงาม เดินซื้อของ
คนแก่ก็มีด้วย
แม้แต่สุสาน
ยังไม่เห็นน้ำตาของคนร้องไห้
ดู หรือ พวงหรีดหน้าศพ ยังทำด้วยเงิน

3. เสียงปืนดังที่ไหนกัน
นกแสก ยังไม่มีบินมาด้วยซ้ำ
ใครหนอจะตาย
ในเวลาอันสงบสุขเช่นนี้

บันทึก

เฮลิคอปเตอร์ ลงมาที่หน้าโรงเรียน
ฉันคิดถึงรถม้าเจ้าชาย
ในนิทานที่ครูเคยเล่า
คนผู้ชายแต่งตัวเป็นตำรวจ
พูดภาษาเดียวกับครู
และตัวเขาไม่โตกว่าพ่อฉันนัก
เดินลงมาจากเฮลิคอปเตอร์ แทนเจ้าชาย
เขาบอกว่าเครื่องบินมีปีกจะมา

รุ่งขึ้น ฉันก็เห็นมันบินมา ท้องขาว
แล้วร่อนเลยไป พร้อมกับ
คน กางร่มโดดลงมา

ฉันคิดถึง เจ้าชายขึ้นบินไป
ท่องเที่ยวในดินแดนมหัศจรรย์
ฉันไม่รู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย

อยากกลับบ้าน ซึ่ม้า ไปป่า
จับแมลงปอ
และเก็บฟีนมาให้แม่หุงข้าวกิน

มิ.ย. 2516

(จากรูปเขียน ด.ช.ยงยุทธ นักเรียนมั่ง บ้านขุนสถาน อ.น่าน้อย จ.น่าน)

ป ระ ตู

ข้างนอกมีด
มีแต่เสียงฝนตก
เมียดัน บอกให้ปิดประตูบ้านเสีย
ที่ประตู ดันพบแมงมุมชักใย

ส.ค. 2516

เ ท ง ๑

เมื่อยฉันทอนหลับ
รู้สึกเหมือนอยู่คนเดียว
ท่ามกลางฝนตก กระทั่งหลังคาบ้าน ในความมืด
ข้างนอก มีความชุ่มชื้น ของน้ำฝน
ฉันมองผ่านหน้าต่างออกไป
เห็นแสงไฟ ริบหรี่ ไกล ๆ ไฉน

.....

ส.ค. 2516

ความตื่นจากฝัน

เมื่อโลกความฝัน เป็นกำแพงกั้นอยู่ ฉันก็อยู่แต่
คนเดียว คิดถึงผู้อื่น ไกล ไกล นั้น เห็นท้องนา ว่าง ว่าง ฝน
ตกไม่หยุดหย่อน คิดถึงคำพูด ของคนอื่น คิดว่าเขาคิดอย่างไร
คิดถึงโลกที่กว้างจนเห็นไม่หมด และตัวเองก็เหลือเท่าไรกับไร
ฉันรู้สึกตัวว่า กำลังยืนอยู่ บนยอดเขาแห่งความยากลำบาก
แล้วความฝันก็ลี้ไป
ดวงตาฉันก็พร้อมจะผละจากโลกความฝันไป
สู่สิ่งปกติ ธรรมดา
ที่คนอยู่ใต้ท้องฟ้า
คอยวัดสัดส่วน ความสูงกัน
เท่านั้นเอง

พ.ศ. 2516

1. ภายใต้อ่างเทียน

ก. ฉันทอนลง

เมื่อในสมองฉัน
บรรเลงเพลงแห่งสายน้ำ
น้ำไหลไปตามทางของตัวเอง
กับเสียงของกระแสน้ำไหล
แล้วซัดเซาะตลิ่ง

ซัด

เซาะ

ตลิ่ง

ซัด

เซาะ

ตลิ่ง . . .

.....

.....

ข. เสียงพิมพ์่า ของวิญญาณวีรบุรุษ
ดังกึกก้องภายใต้ โบสถ์ วิหาร และหลุมฝังศพ
จงยกย่อง**ฉัน**
จงเทิดทูน**ฉัน**
จงสรรเสริญ**ฉัน**

2. มีบทละคร

ค. แสงเทียนบนกระดาษขาว
ทำให้ฉัน คิดถึง
ขนมทองหยอด

ง. เอาผ้าขาวขึ้นเคียนหัว
แล้วร้องตะโกน
ช่วยด้วย! ช่วยด้วย! ฉันถูกจองจำ!.....
มันสนุกจังเลยนะ

จ. ผู้ใหญ่สองคน
เก็บแขนขวาของเขาไว้
และใช้มือซ้ายพนม
ทักทายสวัสดิ์
.....
ไม่มีอะไรน่าขันเลย

3. แล ะ ค ว า ม ร ัก

- ฉ. ฉันทให้เธอฟัง
ถึงคนกับนิยาย
คนถอดนิยายออกมา
นิยายถอดคนออกมา
แล้วทำให้มีเสียงไพเราะกังวาน
ของกระดิ่งทุตสวรรค์
ดังออกมาจากรากของต้นหญ้า
- ช. ฉันทพอใจ
ที่ได้เธอมาอยู่เคียงข้าง

มี.ค. 2515

ฉันทอายุ 25

เหตุการณ์ที่น่ายินดี
เป็นสิ่งประหลาด บอบบาง
เสียงหัวเราะระริง
มาได้ง่าย ง่าย เสมอ
ประเดี๋ยวแตก . . .
แต่ก็สร้างใหม่ได้เร็ว

ตั้งเพื่อน ที่มาเยี่ยมเยือนฉัน
ครั้งหนึ่ง แล้วก็หายไป นาน...มาก...

เหมือนไม่ใช่ แค่ วัน สองวัน
เป็นความรู้สึก ที่ไม่ถูกหักห้าม
มันอยู่ใกล้กับความอยากอยู่คนเดียว
เพราะดวงดาวนั้นอยู่ไกลไปถึงท้องฟ้า
และดวงจันทร์ก็ไม่มาทุกค่ำคืน

ฉันเขียนถึงธรรมชาติเสมอ
เพื่อเทิดทูนต้นไม้ บ้านของนกยามเย็น

สำหรับร่างกายฉัน
เป็นชีวิตที่ไม่เคยคงที่
แค่ลอยไปตามสายลมที่พัดพาต้นไม้ไหว
สายน้ำก็ไหลผ่านชีวิตฉันหลายสาย
และพัดพาฉันไปกับกรวดทรายด้วย

ก.ย. 2516

อ ำ ล า ญ เ ข า *

ฉันไปนั่งที่ “ใกล้ภูเขา”
สูงเป็นกำแพง แผ่นดิน
คนที่ไผ่ผืน อยากรู้ได้ห้องฟ้ากว้าง
ยิงลูกปืนทะเลเมฆไป

ฉันเข้าไป “ใกล้ภูเขา” อีก
ภูเขายิ่งสูง จนไม่เห็นยอด
และต้นไม้ภูเขา ก็อยู่ใกล้ฉันนิดเดียว
ที่ต้นไม้ ฉันเห็นลูกปืนฝังอยู่

ฉันบอกต้นไม้
ฝากคำอำลา ให้กับภูเขาด้วย
ฉันเป็นเพียงชาวบ้าน

ที่ชื่นชมความงามสง่าของภูเขา
ต้นไม้ภูเขา ไม่ได้รับปากกับฉัน
เพียงแต่หนึ่งเคย อย่างมั่นคง
ดอกกล้วยไม้ป่า ยังงามอยู่บนยอดไม้สูง

ก.ย. 2516

* เมื่อถึงเวลาหนึ่ง จากความห่างไกล ไม่รู้จัก แต่เวลาสองปีกว่าๆ ที่ได้สัมผัส สัมพันธ์กับ “ภูเขา” จากภารกิจของการหาข้อมูลในพื้นที่ ในใจเล็กๆ ผมเริ่มรู้สึกที่ผมใกล้ชิดกับผู้ที่ผมไม่รู้จักกับ “ภูเขา” มากขึ้นเรื่อยๆ จนมาวันหนึ่งเมื่อจำเป็นต้องพรากจาก มันแปลกมากที่ผมรู้สึกอาลัยอาวรณ์พวกเขา แต่ด้วยความสัตย์จริง ผมไม่แน่ใจว่าความรู้สึกที่ผมมีมันเป็นที่ใจในตัวผม หรือเป็นเพราะผู้รู้สึกถึงพวกเขาจริงๆ

ส ว น ด อ ก ไ ม้

ลมหายใจของคนทำสวนดอกไม้ ทำให้อากาศมีกลิ่นหอม และโลกก็อุดมไปด้วยสีอันสวยงาม ขบวนของคนทำสวนดอกไม้ เดินทางมาบนถนนทุกสาย ที่มีผู้คนล้มตาย และกำลังจะตาย กลิ่นหอมของท้องฟ้า ที่ดอกไม้เดินผ่าน ทำให้ซากศพหยุดส่งกลิ่นเหม็น แมลงวัน กับหนอนในศพ หยุดวิ่งระบำ บูชาลัทธิความตาย ผู้คนที่บาดเจ็บ เหยียดกาย ลุกย่นขึ้น กล่าวคำขอโทษ ที่ไม่มีเสียงออกจากปาก และดอกไม้หอมทุกสีล้วน จะงอกขึ้นปกคลุมทั่วร่างเขา เพื่อฟื้นคืน อันอุดม และท้องฟ้าที่อยู่สูง

ใครก็ได้ อาจเคยเห็นสุสานกลายเป็นสวนดอกไม้

มิ.ย. 2515

คือกลีบดอกไม้ บานเหนือซากศพ

เมื่อวันใหม่เปิดประตูรับแสงแดด
เข็มวินาทีในเม็ดน้ำค้างหมุนไปบนกลีบดอกไม้
ที่สร้างกลิ่นหอมหวาน มอบให้ยามค่ำคืน

ชายชราผู้คร่ำเคร่งกับการนับกลีบดอกบาน จะ
เฝ้าคอยแกะลูกกระสุนของกาลเวลา ที่ฝังอยู่ในกระดูกข้อมือ
และฟังเสียงเข็มวินาทีเดินไป พร้อมกับเส้นผมสีขาว ร่วงหล่น
บนป่าเหี่ยวเหี่ยว ของแก!

เมื่อคืนใหม่ เปิดประตูรับความมืด บนกลีบดอกไม้
เข็มวินาที ก็หมุนไป พร้อม - น้ำค้างเย็นหยดลงมา กลิ่น
หอมหวานยามค่ำคืน ชายชราผู้ลึก

ชายชรา ผู้มีป่าเหยี่ยวย่น และหลุมลึก คิดถึง
ลูกชายคนโตของแก ต้องตายจากไปก่อน เพราะเข็มวินาทีใน
สนามรบบนภูเขา

ยังคงหมุนบนกลีบดอกไม้บาน เหนือซากศพ

ก.ย. 2516

คีน เดียว

เพียงคีนเดียว

ฉันก็รู้สึกยาวนาน

เมื่อท้องฟ้ามืดหมด

มีแต่ แสงจันทร์ เหมือนกระจกเงา ในความมืด

ฉันรู้สึก

ความมืด ปกคลุมตัวฉัน

ส.ค. 2516

ในปากว่าง

แดดร้อน เหนือต้นไม้
ฉันเหงื่อไหล เดินไปในป่า
ฉันเหนื่อย แต่ชอบเดินในป่า
นกร้องไพเราะ บินโฉบไป ร่อนมา
ขาฉันปวดล้า แต่ดอกไม้ที่นั่นสวยงาม
ที่ทุกแห่ง บนดิน บนต้นไม้
และดอกไม้ ในแสงอาทิตย์

ฉันนั่งพัก ดูดอกไม้
ฉันเดิน ดูนก ไปข้างหน้า
แล้วฉันก็วิ่งเล่น กับผีเสื้อ
ฉันพอใจ ได้มาเดิน ในปากว่าง

ส.ค. 2516
(สุชาติ มุ่งคุณ ตั้งกระทู้ชื่อ)*

*สุชาติ มุงคุณ คือเพื่อนที่เป็นนักพัฒนาชาวเขา อยู่กับ
ม้งนานจนพูดภาษาม้งได้ และทราบว่าต่อมาได้แต่งงานกับหญิงชาวม้ง
เขาสอนเด็กตามศูนย์พัฒนาชาวเขา มีอารมณ์กวีที่ล้ำลึกคนหนึ่งที่ผมได้
รู้จัก ความนึกคิดของเขาวิถีของม้งเป็นวิถีแห่งศรัทธา ไม่ชอบคอมมิวนิสต์
แต่ก็ไม่ชอบรัฐบาลด้วยเช่นกัน เขาชอบที่จะเอ่ยเป็นพยางค์ เหมือนเป็น
คำถาม แต่เขาว่า คือกระทู้ที่ตั้งให้ผมคิด

ส ต า น ก า ร ณ์

เมื่อ สถานการณ์ ไม่เคยดี ประชาชนที่ชายแดน
ชะเง้อหน้ามองบนฟ้า และถนนจากในเมือง
นั่น พวกท่านมากันแล้ว
มาบนท้องฟ้าเป็นเครื่องบินดำทะมึน
บนถนน เป็นรถเหล็กดำทะมึน
เขามาขับไล่ สถานการณ์
สถานการณ์ อยู่ในป่า รอบหมู่บ้าน
เสียงปืน ดังอยู่ที่นั่น
พวกเราอยู่ที่นี้
พวกเราอยู่ที่นี้
พวกท่าน มา แล้วก็ไป
ทิ้งลูกปืน ระเบิดไปรย ลงในป่า
มันผ่านหลังคาบ้านเราไป
สถานการณ์ คงเป็นเช่นนี้
ฉันได้ยิน ใครต่อใครเล่า
สถานการณ์ มักจะไม่ดี

ในเมือง ฉันหิวหมดเงิน
เดินถือความหวัง ไปตามถนนในเมือง
แล้วถามไถ่ผู้คน บนถนน
ใครรู้บ้าง สถานการณ์ที่ดี มีที่ไหน?

ไม่มีผู้ใด ได้ยินฉัน
ทุกคน เฝ้าแต่จ้องมอง ตึกต่าใส่เสื้อ
เขาแข่งกัน ลอกแบบชีวิต -
จากหนังสือขายดี
ฉันหิว หมดเงิน และเดินต่อไป

มิ.ย. 2516

วิญญาณรำร้อง

ด้วยชีวิตที่มีอยู่ ที่นี้
ไม่มีอะไรที่ข้าจะต้องทนอีกต่อไป
สายโซ่ตรึงข้าไว้กับพื้นดิน
นกบินหายไปจากสวนหลังบ้าน
น้ำลายหยดลงบนแผลเน่าเปื่อยของข้า
ไม่มีอะไรที่จะไฝ่ฝันอีกต่อไป
หูของข้าไม่มีอะไรใหม่ที่จะต้องได้ยิน
ตาของข้าไม่มีอะไรที่ต้องรับรู้อีก
มันได้เกิดขึ้น ท่ามกลางข้า อายุ 25
ขอน้ำเย็น เย็น ให้ข้าได้ดื่มสักแก้วเถิด
ข้าไม่มีน้ำเย็นในคนโทดินอีกแล้ว
นรก ข้าเห็นอยู่ทุกวัน
บ้านข้าหนึ่งหลัง ถูกข้าตายไปแล้ว
บ้านข้า เมียข้าและข้า นอนกอดกัน
ต้นไม้บ้านข้าหนึ่งต้น นกไม่เคยบินมา

ดอกไม้บ้านข้า หมามันเหยียบเสี้ยมดิน

มันก็เท่านั้นเอง น ร ก !

ข้ารู้ดี

ข้ารู้

ข้าไม่อยากจะอะไร

ข้าไม่เคยได้อะไร

ข้าไม่อยากจะเอาอะไร

บนแผ่นดิน นะหรือ

หมามันเห่าได้ ดังกว่าข้าดังกว่าข้า

ดัง กว่า ข้า ดัง กว่า ข้า ดัง กว่า ข้า!!!

มี.ย. 2516

(ตีพิมพ์ นิตยสาร “คาราวาน” ฉบับที่ 1/2517)*

* ชีวิตทางศิลปะ กวี วรรณกรรม นอกเหนือจาก พี่จ่าง แซ่ตั้ง แล้ว ผมเติบโตมากับเพื่อนๆ กลุ่มที่ทำหนังสือ “คาราวาน” ไม่ว่าจะเป็น สุรชัย จันทิมาธร , ประเสริฐ จันดำ , ศรีศักดิ์ นพรัตน์ , ทวีศักดิ์ ไยเมือง , สนาม จันเกาะ , สุวัฒน์ ศรีเชื้อ (ทรงง ศรีเชื้อ) , อ.ทวิ รัชนีกร , พีรงค์ วงษ์สวรรค์ รวมทั้ง วินัย อุกฤษณ์ และอีกหลายๆ คนที่เกาะเกี่ยวกันอยู่ในกระแสวรรณกรรม ห้วง พ.ศ. นั้น

ผมได้ข่าวจาก สุวัฒน์ ศรีเชื้อ ว่าจะทำหนังสือ ชื่อ “คาราวาน” และชวนให้ผมส่งข้อเขียนมาลง นับว่าเป็นนิยายสารแปลกแหวกแนวมากในยุคนั้น และผมก็รู้สึกขอบคุณ ในความผูกพันที่เรามีกันมายาวนาน

การเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงเดินทางมาบนถนน
พร้อมกับบทเพลงประจำใจกระหึ่ม
ชายหนุ่มตบมือยินดี
หญิงสาวยิ้มแฉ่งเบิกบาน
ฝ่าผนังตึกสีขาว สะท้อนแสงแดด
ยามบ่ายไอร้อนระอุบนท้องถนน
การเปลี่ยนแปลงเดินทางมาเต็มไปหมด
ถนนแห่งบนเพลง - ชายหนุ่ม
ถนนแห่งบทเพลง - หญิงสาว
เสียงโหยหวนของหมาป่า ไกลออกไป

ชายหนุ่มตบมือยินดี
หญิงสาวยิ้มแฉ่งเบิกบาน
เทศกาลใหม่บนท้องถนน
ที่ความเปลี่ยนแปลง มีเสรีภาพ

ศ.ค. 2514

ชี้เป้า

กาแฟสีดำ อย่างเลวในแก้ว ยังดีกว่า ไม่มีกาแฟ
หลังอาหารเช้า

ชี้เป้าบนเชิงตะกอน สัญลักษณ์ของชีวิตที่ผ่านมา

สูบก้นบุหรี่ที่เหลือจากวันวาน ยังดีกว่าไม่มีบุหรี่
สูบเลยสักนิด

ชีวิตที่สูญสิ้นไปแล้ว จะยังคงเหลืออะไรให้ระลึกถึง

....

ก.ย. 2516

กั อ น หิ น

น่าจะได้อู้ ใคร ใครน่าจะรู้แล้ว
ว่าที่ถนนมีก้อนหินมากมาย
เครื่องดนตรีของรถยนต์
เป็นอารมณ์แสงอาทิตย์ประดับถนน

ยามค่ำคืน ใคร ใคร ก็หลับนอน
เหลือแต่ก้อนหินแตกหัก
ทิ้งไว้ข้างถนน

ยังมีก้อนหินในกระเป๋ากางเกง
ที่กลางวันยังคงอยู่
พอเวลาค่ำคืน
ปีกของกาลเวลาก็พาก้อนหินบินไป
ที่ได้แม่น้ำ
ก้อนหินมากมายเป็นบ้านของปลาและลูกอ๊อด

มี.ค. 2516

สามหนทางคน

สามคนเดินทาง ในหมอกควัน
มีกลิ่นธูปหอมระรื่น จากสุสาน
จากไบน้่า ที่คงไว้แต่การจดจำ
จากไบนู ที่ไม่ต้องการไต้ยีน

คนหนึ่ง มีดอกไม้สีชมพู
และมันพูดไม่หยุดปาก

คนที่สอง มีลิ้นชักทอง
และมันไม่เคยเปิดออกเลย

คนที่สาม...เห็นไม้ขีดเลย
หมอกควันมากเหลือเกิน
ทั้งที่ไม่มีก่องไฟ
แต่ห้องไฟยังร้อนมากอยู่

ส.ค. 2516

ค ว า ม คิ ด ว ั น ฝ น ต ก

เมื่อฝนตกลงมาทั้งวัน ความเงิบเหงาก็บังเกิดใน
หัวใจ ฉันคิดถึงถึงข้าวในครัว
วันนี้ยังมีข้าวอยู่พอกิน

เพื่อนอาจจะมาอีก ฉันควรเตรียมข้าวไว้เผื่อ เขา
อาจจะหิวเมื่อมาถึง
เขาอาจจะหิว เมื่อฉันไม่มีข้าวให้เขากิน

ความสุขใจ บังเกิดขึ้น ในเม็ดน้ำฝน หยดจาก
ชายคาบ้าน
และท่าเม็ดฝน จากฟ้าสู่หลังคาบ้าน
ทำให้ฉันเย็นสบาย

วันฝนตก ที่เจียบเหงา
ฉันคิด คนเดียว เจียบ เจียบ
ถ้าวันนี้ ไม่มีใครมาเลย
พรุ่งนี้ ฉันคงมีข่าวเหลือ
แต่คงไม่พอ สำหรับเพื่อน ที่จะมาพรุ่งนี้

ส.ค. 2516

ข้าวในถัง วันฝนตก

เมื่อฝนตกลงมาทั้งวัน
เมล็ดข้าวในถัง ก็ดูงดงาม
ฉันก็ทำงาน ด้วยจิตใจสบาย

เสียงน้ำฝน ให้ชีวิต ชีวา
เมล็ดข้าว ดูสดใส สะอาด
เมล็ดข้าว ต่อชีวิต
น้ำฝน ให้ชีวิต

น้ำฝน เมล็ดข้าว อากาศเย็นสบาย
เมื่อยฉันก็สวยงาม ด้วยความรัก
เธอ สวย สะอาด และให้ความรู้สึกต่อฉัน
ฉันอยากกอดเมื่อย
และมอบบทกวีนี้ ให้เธอ

ส.ค. 2516

ค น

เธอ ล้มตัว นอนลงไป
หัวเธอก็ถึงพื้น
ตัวเธอกลายเป็นดั่งสัตว์เลื้อยคลาน

ยังไม่ทันรู้อะไร
กระจกส่องหน้าก็แตกเสียแล้ว
ท้องฟ้า เธอเห็นได้ไม่ทั่ว
หลังคาบ้าน เธอเห็นได้ไม่หมด
จะก้มหน้าก็ไม่ได้
จะแหงนหน้าก็ไม่ควร

นาฬิกา เธอหมุนต่อไป
บนจอแห่งความหลับไหล
ที่เธออาจสับสน

แต่ความจริงมีมากมาย
ทั้งในโลกที่เธอเห็น และที่เธอไฝ่ฝัน

เธอจะเป็นอะไร เธอจะเลือกโลกไหน
จะเป็นพระเจ้า ผู้สร้าง
หรือจะเป็นเพียงก้อนหินในลำธาร

ก.ค. 2516

คนมองไม่เห็น

เธอเห็นอะไรบ้างไหม ในป่าที่เธอผ่านมา ไบไม้ ร้อยใบ? ต้นไม้ร้อยต้น? สัตว์ป่า เธอเห็นไหม สัตว์ป่าไม่จำเป็น ถึงร้อยตัว ปัจจุบัน สัตว์ป่าตัวเดียวก็พอแล้ว

เธอเห็นอะไรบ้างไหม ในเมืองที่เธออยู่ ผู้คนนับ ล้าน? รถยนต์สวยงาม? อะไรบ้างล่ะ ควรมีในเมือง คน บ้าน รถยนต์ เท่านั้นเองหรือ?

เธอเห็นอะไรบ้างไหม? ในดวงตาของพระเจ้า ใน ต้นไม้ทุกต้น ภูเขาทุกลูก คนทุกคน สัตว์ทุกสัตว์ ก้อนหิน ดิน กรวด ทราย และแม่น้ำ อีกใช่ไหม?

เธอเห็นอะไรบ้างไหม? ในทุกสิ่งที่ฉันพูดมา ใน ทุกสิ่งที่เธอผ่านมา

ชี วิ ต

หนูน้อยเอ๋ย

ในมือเธอ

ยังคงเล็ก และขาวสะอาด

อย่าเพิ่งนับ ลายมือ ที่ขูดร่อง

ด้วยชีวิต ในรูปทรงกระบอก

ที่กำลังสร้างปีกแข็ง ด้วยปีกอ่อน

และวิ้วรอยของไปไม้ ก็ร่วงหล่นในฝ่ามือเธอ

หนูน้อยเอ๋ย
เมื่อใดฝ่ามือเธอ ปราบภูริวัรรอย
รูปทรงกระบอ ก ที่ห่อหุ้มชีวิต
จะถูกทุบให้แตก จากน้ำมือของพ่อค้า
ที่จะนำเธอไปตีตลาด
เป็นสินค้า ที่อยู่ในความนิยมเสมอ

ชีวิต สด สด จ้า

ชีวิต ถูก ถูก จ้า

ก.ย. 2516

จุมพล อภิสุข เกิดปี 2491 ที่จังหวัดน่าน

เป็นหนึ่งในกลุ่มศิลปินยุคบุกเบิก ศิลปะแสดงสด ในประเทศไทยและในเอเชียอาคเนย์นอกจากนั้นเขายังเป็นที่รู้จักในฐานะนักเคลื่อนไหว เรื่องสิทธิผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ , สิทธิมนุษยชน/ชุมชน (2533-2547) และประชาธิปไตย

เขาทำงานกับ มูลนิธิเอ็มพาวเวอร์ ที่ก่อตั้งโดยภรรยาของเขา **จันทวิภา (น้อย) อภิสุข** (2528) เคลื่อนไหวด้านสิทธิแรงงานของพนักงานบริการในประเทศไทย โดยการฝึกอบรมด้านศิลปะ และการรณรงค์ ให้กับผู้นำชุมชนพนักงานบริการ ปัจจุบันนี้เขายังเป็น *กรรมการมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร* ด้วย

เขาเคลื่อนไหวด้านศิลปะแสดงสดมาตั้งแต่ปี 2529 และได้ทำการแสดงสดมากกว่า 200 ชิ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศในยุโรป อเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย และเอเชีย เขาก่อตั้ง **ศูนย์บ้านตึก-ศิลปะและชุมชน** ขึ้นในปี 2536 ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นพื้นที่ศิลปะแสดงสดแห่งแรกในประเทศไทย ในปี 2541 เขาร่วมกับเพื่อนศิลปินหลายคนก่อตั้ง **“เทศกาลศิลปะแสดงสดนานาชาติ เอเชียโทเปีย”** ขึ้นในประเทศไทย และยังคงดำเนินกิจกรรมมาจนทุกวันนี้

สำหรับผลงานการเขียน มีทั้งบทความเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย, เรื่องสั้น, กวีตีพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารเป็นระยะๆ หนังสือ **“วิญญานรำร้อง”** เป็นการรวมเล่มบทกวีของเขาตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรก

ณ ขณะนี้ **จุมพล** ได้เปิด **ศูนย์พำนักและแลกเปลี่ยนศิลปินแสดงสด** ขึ้นที่บ้านของเขา ในจังหวัดน่าน

ผลงานเขียนที่ได้รับการคัดสรร ดีพิมพ์ (ไม่รวมนิตยสาร, วารสาร)

วิ ชา ก า ร

2534 - “เราสบายดีขอบคุณ (We Are Fine, Thank you)” ; พ็อกเก็ตบุ๊ก, แปล จาก “Life Before Death” โดย Herbert Daniel, Brazil. พิมพ์โดย โครงการนาม-ชีวิต, มูลนิธิเอ็มพาวเวอร์

2541 - รู้จักอยู่ รู้จักยา (Knowing Life, Knowing Medicine), และ “เพราะรู้ว่าเราอยู่ด้วยกันได้ (We can Live together)” ; รวมบทบรรณาธิการจากวารสาร นามชีวิต (2535-2538) ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันกับ เอชไอวี/เอดส์ และเสนอปัญหาสิทธิมนุษยชน ที่เกี่ยวข้องกับ เอชไอวี/เอดส์, มูลนิธิเอ็มพาวเวอร์

2544 - The Politic of Art in Thailand - 1970 - 1999 ; Art Action 1958-1998, Inter/editeur, 2001, Quebec, Canada

2546 - Mystory” หนังสือบันทึกแสดงผลงานเดี่ยว และการเสวนา เกี่ยวกับชีวิต ความคิด การทำงานแสดงสด และงานติดตั้งในที่สาธารณะ ระหว่างปี 2543 - 2546

2550 - บทความวิชาการ การสอนศิลปะแสดงสด ดีพิมพ์ในPEDAGOGIA DE LA PERFORMANCE, BECA RAMON ACIN 2007, DIPUTACION PROVINCIAL DE HUESCA, SPAIN, บรรณาธิการ โดย VALENTIN TORRENS

2555 - วัสดุการบรรยาย “ศิลปะสาธารณะ ปฏิบัติการสาธารณะ” ; Havana Biennale, Cuba และ ดีพิมพ์ ชื่อ Public Art, Public Action, นิตยสารศิลปะ Inter Art Actual No. 111, Summer series.

2557 - “บรรยายศิลปะแสดงสดของผม” ; สะบัด รัด ฟัด เหยียง : การศึกษาสื่อศิลปะเชิงสร้างสรรค์ ในบริบทของสังคมร่วมสมัยของไทย, โครงการจัดตั้งภาควิชาสื่อผสม คณะจิตรกรรมประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, บรรณาธิการ โดย เตยงาม คุปตะบุตร

2558 - “HOW IS THE ART OF PERFORMANCE IN THAILAND POSSIBLE TODAY?” ; นิตยสารศิลปะ ERRATA ฉบับที่ 15 - Performance, Action and Activism; Instituto Distrital de Las Artes and Fundacion Gelber to Alzate, Colombia.

- “30 ปี ศิลปะแสดงสด จุมพล อภิสุข Chumpon Apisuk, 30 years performance art” ; โดย หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (BACC) เขียนและบรรณาธิการ โดย นพวรรณ สิริเวชกุล

เรื่ อ ง ลั น , บ ท ก วิ คั ด ส ร ร

2536 เรื่องสั้น “ที่ลึกลับและศพในป่า” ; ดีพิมพ์ใน “พรุ่งนี้ก็สายเสียแล้ว” เนื่องในวาระ 50 ปี แห่ง การสถาปนามหาวิทยาลัยศิลปากร บรรณาธิการ โดย สกุล บุญยทัต

2541 เรื่องสั้น “ลีลาวดี” ; ดีพิมพ์ใน “ช่อการะเกด ฉ. 38 ก.ค. - ส.ค. 2541” บรรณาธิการ โดย สุชาติ สวัสดิ์ศรี

2543 บทกวี “ดวงตา : การเห็นเฉพาะตัว” ; ดีพิมพ์ใน “ศิลปะยืนยาว ชีวิตสั้น” รวมบทกวีและ วาทกรรมของชาวศิลปากร เนื่องในวาระ 108 ปี ชาตกาลของ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ดีพิมพ์ บรรณาธิการ โดย เพ็ญ ภัคตะ

2546 บทกวี “ผู้มาเยี่ยมเยือน” , 2516 ; บทกวีคัดสรร ชุดที่ 1 หนังสือชุด ตูลาวรรณกรรม ฉลองครบรอบ 30 ปี 14 ตุลาคม : 2516 - 2546

บทกวี “ชีวิตไร้ค่า” , 2527 ; บทกวีคัดสรร ชุดที่ 2 หนังสือชุด ตูลาวรรณกรรม ฉลองครบรอบ 30 ปี 14 ตุลาคม : 2516 - 2546